

Đài Phát thanh-Truyền hình Vĩnh Long
Phát thanh chuyên đề

NỖI KINH HOÀNG CỦA SẠT LỞ BỜ SÔNG

Nội dung

*Nhạc hiệu Chương trình

*PTV: Tường Duy:

****Kính chào quý vị và các bạn, mời quý vị và các bạn đến với chương trình Vấn đề hôm nay của Đài Phát Thanh Vĩnh Long. Chương trình sẽ cung cấp những thông tin đang được dư luận quan tâm với cách tiếp cận từ những góc nhìn khác nhau, đa chiều, để quý vị thính giả có được cái nhìn toàn diện về sự kiện vấn đề cần quan tâm.

Thưa quý vị và các bạn! Đồng bằng sông Cửu Long đang chịu tác động từ tình trạng sạt lở trên hệ thống sông rạch ở hầu hết các tỉnh, thành trong vùng với mức độ ngày càng trầm trọng và phức tạp, gia tăng cả về phạm vi và cường độ. Sạt lở đất xảy ra ở các tuyến sông lớn đã diễn ra nhiều năm qua. Gần đây các tuyến kênh nhỏ, rạch nội đồng cũng sạt lở là nỗi ám ảnh của người dân vùng Đồng bằng sông Cửu Long. Chống sạt lở bờ sông vùng Đồng bằng sông Cửu Long là một bài toán khó và mang tính cấp bách hiện nay. Trong chương trình Vấn đề hôm nay kỳ này, chúng tôi sẽ đề cập đến vấn đề đang được dư luận và người dân đồng bằng sông Cửu Long quan tâm: Vấn đề sạt lở và những giải pháp từ thực tế. Mở đầu chương trình, chúng ta cùng chia sẻ với những "**Nỗi kinh hoàng của sạt lở bờ sông**" ở đồng bằng sông Cửu long qua ghi nhận của nhóm phóng viên đài:

***Đoạn âm thanh ghi nhận vụ sạt lở tại huyện Long Hồ, tỉnh Vĩnh Long**

- *Chết chiu hồi nhỏ đi làm, đi làm mua để dành. Tiêu tan hết trơn rồi. Trời ơi!*
- *Hồi ơi, Lụp bụp lụp bụp hết trơn rồi. Cái nhà, nhà của ba má tui (tiếng khóc).....*
- *Nó động động vậy là cho chạy đi. Mất hết trơn rồi.*

- Chạy vô, chạy vô tuốt trong này nè. Rồi,..... cái nhà (tiếng khóc) banh chành hết trơn rồi.

- Trong vòng nửa tiếng đồng hồ, mấy chục công đất banh hết trơn.

- Rót xe cuốc luôn rồi, hàng bán luôn, hồi nó quét xuống dưới luônrồi xong. 5 phút mà, ơi trời ...

- Trời ơi là trời, tiêu hết rồi , giờ banh hết trơn vườn ruộng của người ta rồi. Banh hết trơn luôn rồi. Tiêu tan hết rồi. Tiếp tục rót xuống... đó...

*PTV: Ngọc Loan: Thừa các bạn! Đó là những âm thanh chúng tôi ghi được trong một vụ sạt lở bờ sông Cổ Chiên xảy ra chiều tối ngày 5-12-2022 tại ấp Bình Thuận 1, xã Hòa Ninh, huyện Long Hồ, tỉnh Vĩnh Long. Chỉ trong vài phút, khoảng 10 ha đất vườn cây ăn trái, 2 ao nuôi cá của người dân, 1 xe cuốc đang thi công công trình đê bao cũng rơi xuống sông. 17 hộ dân với 80 nhân khẩu bị ảnh hưởng. Trong đó, 12 căn nhà bị cuốn trôi, 7 tỉ đồng mất trong chốc lát. Sau đó là liên tiếp các vụ sụt lún, sạt lở ở khắp các tỉnh Đồng bằng sông Cửu Long. Năm 2023, cả vùng có 585 điểm sạt lở với chiều dài ảnh hưởng trên 740 km. Trong đó, sạt lở bờ sông có 512 điểm với 566 km, chủ yếu diễn ra theo dọc sông Tiền, sông Hậu, Sông Cổ Chiên; sông Vàm cỏ Đông, Vàm Cỏ Tây. Sự phức tạp của chuyện sạt lở không chỉ ở sông lớn mà hàng trăm điểm trên các tuyến sông nhỏ, cả kênh rạch ở một số nơi cũng bị sạt lở, sụt lún, ảnh hưởng rất lớn đến đời sống và sản xuất của người dân. Những người dân sống ven sông kể lại nỗi kinh hoàng mà họ chứng kiến cảnh sạt lở bờ sông- nơi họ đang sống:

***Chùm phát biểu của người dân**

Pb Ông Trần Hữu Du, xã Thủy Tây, huyện Thạnh Hóa, tỉnh Long An

“Nó phát ra tiếng kêu rất mạnh, thậm chí nó còn rung rinh luôn”.

Pb Ông Lê Văn Hùng, xã Lộc Hòa, huyện Long hồ, tỉnh Vĩnh Long

“Tôi ở đây nhỏ tới lớn, trước giờ không có vụ sạt lở, giờ sao nó quá trời lở rồi, ảnh hưởng tới cuộc sống”.

Pb Bà Trần Thị Bạch, xã Tích Thiện, huyện Trà Ôn, tỉnh Vĩnh Long

“Rầu, có cái nhà, hồi đó tới giờ mần được có nhiêu đó, đồ vô đó hết rồi. Rầu rĩ, đâu có ngủ nghê gì được”.

Pb Bà Phạm Thị Vân, xã Tích Thiện, huyện Trà Ôn, tỉnh Vĩnh Long

“Sập cửa tui hết 1 lần rồi, bây giờ lần thứ nhì nữa // sửa căn nhà lại ở, mới vô ở chưa kịp hết mừng, nợ chưa trả dứt thì tiếp tục lần thứ nhì nữa.”

Pb Ông Dương Ngọc Tùng, xã Hòa Tịnh, huyện Mang Thít, tỉnh Vĩnh Long

“Cũng muốn bà con nào mà ở cặp mé sông trường hợp như tui vậy đó, hoặc là người ở chỗ có nguy cơ sạt lở thì mình cũng nên cảnh giác, tại vì cái hiện tượng này nó xảy ra vào ban đêm. May mắn lúc đó tôi cũng không có ngủ, nên kêu con cái chạy ra tránh nguy cơ ảnh hưởng tới sức khỏe”.

Huyện Châu Thành, tỉnh Hậu Giang là một trong những “điểm nóng” về sụt lún, sạt lở bờ kênh trong thời gian qua. Cụ thể, vào 21 tháng 6 đã xảy ra điểm sạt lở bờ kênh Mái Dầm khu vực ấp Phú Trí B - xã Phú Hữu huyện - Châu Thành. Vụ sạt lở làm mất 110 mét đê bao kết hợp giao thông nông thôn, sâu vào bờ nơi rộng nhất khoảng 8m. Vụ sạt lở gây thiệt hại tài sản trên 110 triệu đồng, nhưng may mắn không thiệt hại về người. Bà Nguyễn Thị Sáu - xã Phú Hữu - huyện Châu Thành - tỉnh Hậu Giang kể lại:

“Về đây tới giờ mới lở 2,3 năm nay là lở dữ trời // lở nhà cô ra ruộng ở chứ ở đâu bây giờ.”

Ông Trần Thanh Toàn, Chi cục trưởng Chi cục thủy lợi tỉnh Hậu Giang cho biết:

“Qua thống kê rà soát, số hộ ảnh hưởng bởi tình hình sạt lở ảnh hưởng trực tiếp là trên 10 hộ, có 130 hộ ảnh hưởng gián tiếp tình hình sạt lở // Ban Chỉ đạo Phòng chống thiên tai, tìm kiếm cứu nạn tỉnh cũng ban hành nhiều công văn chỉ đạo cũng như kế hoạch thực hiện công tác chống chống sạt lở của tỉnh, trong đó chỉ đạo

địa phương, chỉ đạo bộ phận chuyên môn tăng cường công tác rà soát lại các điểm xung yếu, tăng cường công tác tuyên truyền hiểu được mức độ thiệt hại.”

Sự phức tạp của chuyện sạt lở không chỉ ở sông lớn mà hàng trăm điểm trên kênh mương nội đồng, sông nhỏ cũng bị sạt lở, ảnh hưởng lớn đến đời sống sản xuất của người dân. Tại khu vực bờ kênh Nha Môn - Tư Tải, đoạn thuộc ấp Tân Hựu, xã Tân Nhuận Đông, huyện Châu Thành, tỉnh Đồng Tháp xảy ra vụ sạt lở đất với chiều dài khoảng 30m, sâu vào bờ 4-5m, uy hiếp tuyến Đường tỉnh 854 nối huyện Châu Thành, tỉnh Đồng Tháp với huyện Bình Tân, tỉnh Vĩnh Long. Vụ sạt lở đã làm kho chứa vật tư nông nghiệp và tiệm sửa xe của người dân bị chìm xuống kênh, ước thiệt hại khoảng 500 triệu đồng. Ông Hồ Văn Hòa, Trưởng ấp Tân Hựu, xã Tân Nhuận Đông, huyện Châu Thành, tỉnh Đồng Tháp nói:

Từ đó giờ lòng sông này cũng nhỏ chưa có tình trạng sạt lở bờ sông như thế này. Sạt lở bờ sông gây ảnh hưởng đến đời sống kinh tế của bà con rất nhiều. Riêng địa bàn ấp Tân Hựu, trên tuyến kênh này cũng có 1 số đoạn có nguy cơ sạt lở rất cao”.

Bà Trương Thị Bảy, ấp Tân Thành, xã Tân Nhuận Đông, huyện Châu Thành, tỉnh Đồng Tháp cũng lo lắng chia sẻ:

“Tôi sống ở đây 35 năm rồi, mà không có tình trạng sạt lở như vậy. Giờ sạt lở vậy, bà con cô bác cũng lo rầu sợ”.

Ông Huỳnh Phúc Ngân, Chủ tịch UBND xã Tân Nhuận Đông, huyện Châu Thành, tỉnh Đồng Tháp thông tin thêm:

“Trên địa bàn xã Tân Nhuận Đông xảy ra 5 điểm. Khi phát hiện điểm sạt lở chính quyền báo cáo cho Ban Chỉ huy của huyện và tiến hành các biện pháp vận động người dân di dời các tài sản ra khỏi khu vực sạt lở để đảm bảo an toàn tính mạng, tài sản cho bà con. Ngoài ra cũng kịp thời giăng dây, cắm biển cảnh báo đối với các khu vực này.”

***Nhạc xen**

*PTV: Ngọc Loan: Thưa quý vị và các bạn! Đồng bằng sông Cửu Long đang có nhiều điểm sạt lở cũng như mức độ ngày một trầm trọng. Hàng ngàn hộ dân khu vực nguy cơ bị ảnh hưởng đang ngày đêm thấp thỏm, lo âu về tính mạng, sinh kế không biết ra sao khi sạt lở chưa có dấu hiệu dừng lại. Để có thể đánh giá xu hướng và các nguy cơ sạt lở trong tương lai ở Đồng bằng sông Cửu Long, các chuyên gia cho rằng cần phải nhận diện được những nguyên nhân cốt lõi gây ra sạt lở bằng cách tiếp cận đa ngành. Bởi lẽ, sạt lở bờ biển và ven sông là hệ quả của nhiều tác động khác nhau, từ yếu tố địa chất - địa mạo, thủy văn, khí hậu cho đến các yếu tố tác động từ con người.

*PTV: Tường Duy: Thưa các bạn! Để làm rõ hơn những nguyên nhân gây ra sạt lở bờ sông, kênh rạch và từ đó đề xuất các giải pháp ứng phó hiệu quả, khắc phục kịp thời. Trong chương trình hôm nay, Đài phát thanh Vĩnh Long có cuộc trao đổi với 3 vị diễn giả là Phó giáo sư - Tiến sĩ Lê Anh Tuấn, Nguyên Phó Viện trưởng Viện nghiên cứu Biến đổi khí hậu Đồng bằng sông Cửu Long; Thạc sĩ Nguyễn Hữu Thiện, Chuyên gia nghiên cứu độc lập về hệ sinh thái Đồng bằng sông Cửu Long và Tiến sĩ Văn Hữu Huệ - Phó Giám đốc Sở Nông nghiệp & Phát triển nông thôn tỉnh Vĩnh Long. Mời quý thính giả theo dõi!

*MC chương trình: Vâng xin chào quý vị diễn giả! Lời đầu tiên thay mặt những người thực hiện chương trình xin cảm ơn các vị diễn giả đã dành thời gian tham dự chương trình ngày hôm nay. Thưa quý diễn giả! ĐBSCL đối diện tình trạng sạt lở bờ sông, kênh rạch ngày càng nghiêm trọng. Cụ thể, đầu năm 2023 đến nay, toàn vùng ghi nhận sạt lở với mức diễn biến rất phức tạp tác động tiêu cực đến đời sống người dân. Được biết, thiếu cát, thiếu phù sa vì các đập thủy điện ở thượng nguồn chặn lại là một trong những nguyên nhân chính của tình trạng sạt lở ở hạ nguồn. Vậy nguyên nhân này có đúng như vậy không thưa Phó giáo sư - Tiến sĩ Lê Anh Tuấn?

***Pb Ông Lê Anh Tuấn, Nguyên Phó Viện trưởng Viện nghiên cứu Biến đổi khí hậu Đồng bằng sông Cửu Long:** “Nguyên nhân sạt lở nó rất là đa dạng, không

phải hoàn toàn do biến đổi khí hậu, ví dụ như những công trình thủy điện ở thượng nguồn có thể giữ lại phần lớn phù sa làm cho dòng chảy bất thường hơn, mạnh hơn hoặc là do người ta khai thác cát quá nhiều trên lòng sông gây bất ổn về cấu hình dòng sông hoặc do những công trình xây dựng quá nặng nề trên những đoạn sông bị yếu hoặc do vấn đề giao thông thủy hoặc một số hoạt động khác của con người, ví dụ như người ta phá nhiều cây dọc bên bờ sông làm cho kết cấu đất bị yếu đi”.

*MC chương trình: Vâng xin cảm ơn PGS-TS Lê Anh Tuấn! Thưa Thạc sĩ Nguyễn Hữu Thiện, hiện nay thì tình trạng sạt lở xảy ra khắp các địa phương vùng ĐBSCL, ngay cả ở những điểm sông nhỏ nội đồng chứ không chỉ ở sông lớn như trước đây và những khu vực trước nay chưa từng sạt lở. Phải chăng, điều này cho thấy diễn biến phức tạp, khó lường của tình trạng trên hay không, thưa ông?

***Pb Ông Nguyễn Hữu Thiện, Chuyên gia nghiên cứu độc lập về hệ sinh thái Đồng bằng sông Cửu Long:** “Để giải thích hiện tượng này mình phải nói một chút về ĐBSCL. Chúng ta ngồi ở đây là cuối nguồn của con sông dài 4.300 km, từ trên cao nguyên Tây Tạng đổ xuống, độ cao 5.000 mét đổ xuống đó, thì Đồng bằng mình ở đây phía cuối tiếp giáp với biển, thì trong 6.000 năm qua, dòng sông nó miệt mài nó tải một lượng cát, lượng phù sa 160 triệu tấn phù sa và khoảng 30 triệu tấn cát hằng năm và nó miệt mài bồi đắp tiến về Biển Đông khoảng 16 mét 1 năm về phía mũi Cà Mau 26 mét 1 năm như thế. Bây giờ chúng ta bị sạt lở, nguyên nhân chính là do thiếu cát và phù sa, thiếu chính vật liệu mà nó bồi đắp tạo nên Đồng bằng này. Nguyên nhân sau lưng là do các đập thủy điện của Mê Kông trên đó chặn lại và thứ hai là hoạt động khai thác cát diễn ra khắp, suốt, dọc chiều dài của sông Mê Kông, trong đó nhiều nhất là ở Campuchia và ở Việt nam. Nói riêng về thiếu phù sa nó làm cho nước trở nên, trở thành nước đói, mà nước đói nó sẽ dư năng lượng và ăn vào bờ ăn vào đáy sông. Còn thiếu cát do thủy điện chặn lại do thủy điện và do khai thác cát thì nó làm cho đáy sông bị sâu. Đáy sông bị sâu nghĩa là làm hco bờ bị nặng, nó cao hơn, bị nặng và nó đổ sụp. Bây giờ chúng ta quay lại cái câu hỏi là tạo sao sạt lở nó khắp nơi. Bởi vì chúng ta nhớ là khi sông Mê Công đi vào Việt Nam thì nó chia làm 2 nhánh gọi là Sông Tiền, sông Hậu, và đổ ra 8 cửa (trước đây 9 cửa, giờ còn 8). Thì Sông Tiền, Sông Hậu là 2 sông cái và nó tỏa ra thành nhiều nhánh tạo thành cái mạng sông ngòi chằng chịt. Thì cái nguyên tắc là như thế này, khi mà cái đáy sông cái bị sâu, thì nó rút đáy của các sông nhánh. Làm cho các sông nhánh cũng bị sâu,

và đến lượt mình, các sông nhánh lại rút những sông con, sông nhánh nhỏ hơn. Cho nên sạt lở nó lan tỏa khắp nơi. Cái hệ thống sông Cửu Long là một hệ, nó kết nối với nhau, một sông mà nó sâu thì toàn bộ cái hệ thống nó bị sâu và sạt lở là nó lan tỏa khắp Đồng bằng.”

*MC chương trình: Vâng xin cảm ơn Thạc sĩ Nguyễn Hữu Thiện, thưa Tiến sĩ Văn Hữu Huệ, qua các kết quả khảo sát, nghiên cứu về các điểm sạt lở trên địa bàn tỉnh Vĩnh Long, thì ngành chuyên môn nhận định đâu là nguyên nhân chính làm cho tình trạng sạt lở bờ sông trên địa bàn tỉnh ngày càng có xu hướng nghiêm trọng hơn ạ?

***Pb Ông Văn Hữu Huệ - Phó Giám đốc Sở Nông nghiệp&PTNT tỉnh Vĩnh Long:** “Về nguyên nhân sạt lở ở Đồng bằng mình cũng như ở Vĩnh Long có rất nhiều nguyên nhân. Thứ nhất là chất tải ven sông, những công trình nhà, đường xá, kho, bãi ven sông làm cho bờ sông mất ổn định. Thứ hai nữa là thu hẹp mặt cắt nước, nghĩa là dòng chảy, mặt cắt nó qua bị thu hẹp lại vì xây dựng cầu, những trụ cầu đóng xuống, rồi nuôi bè cá ven sông, rồi công trình lấn sông làm thu hẹp mặt cắt nước thì nó cũng gây gia tăng vận tốc dòng chảy, gây sạt lở; rồi cái hình thái của dòng sông, ví dụ đoạn sông cong thì cái dòng chủ lưu nó phải áp sát bờ, nó tấn công vào bờ cũng gây sạt lở. Rồi cái chân triều chênh lệch, ở ĐBSCL chịu chế độ bán nhật triều không đều Biển Đông, mỗi một ngày là 2 lần triều lên, 2 lần triều xuống, mỗi lần triều lên nước thấm vào bờ, xong triều xuống nó rút ra, thì nó tạo ra cái Ra-đi-ăng thấm lớn hơn Ra-đi-ăng chống chịu của đất yếu ven bờ, thành thử gây xoáy ngầm, dần dần gây sạt lở. Rồi tới là tỷ lệ phân bố dòng chảy, phân bố nhánh này nhiều hơn nhánh kia. Cái nữa là mất cân đối bùn cát như TS Thiện nói, dòng chảy nó phải ngậm 1 hàm lượng chất lơ lửng đảm bảo thì nó mới chảy được, có thể nói hôm nay là nó no rồi mới đi được. Còn bây giờ các đập thủy điện nó ngăn hết rồi thành thử dòng chảy nó đói, không đủ, nó cầu cầu 2 bên bờ lấy phù sa, nó no mới đi được, chính vì chỗ đó nó làm cho hạ thấp lòng dẫn. Cái nữa là do phù sa mới, yếu, địa chất yếu cũng là nhân tố và gần đây là khai thác cát cũng là nhân tố gây nên sạt lở.”

*MC chương trình: Được biết, từ xa xưa ĐBSCL vẫn xảy ra tình trạng sạt lở như ta thường nói “dòng sông bên lở bên bồi”. Vậy tại sao hiện nay sạt lở lại được cho là nguy cơ đe dọa Đồng bằng, vấn đề này chúng tôi xin được mời Thạc sĩ Nguyễn Hữu Thiện chia sẻ ạ?

***Pb Ông Nguyễn Hữu Thiện, Chuyên gia nghiên cứu độc lập về hệ sinh thái Đồng bằng sông Cửu Long:** “Ông bà xưa nói “dòng sông bên lở bên bồi” là hoàn toàn đúng đó. Một dòng sông tự nhiên nó không bao giờ đứng yên bởi nó luôn trong quá trình tiến hóa của dòng sông, nó cũng chinh bên này chinh bên kia dòng chảy, đó là quá trình tự nhiên. Trong quá khứ, trong quá trình kiến tạo đồng bằng, trong 6.000 năm vừa qua thì nó vẫn có sạt lở, có bồi nhưng tổng bao giờ cũng là dương, tức là bồi nhiều hơn lở cho nên kết quả đồng bằng chúng ta tiến về Biển Đông khoảng 250 km trong quá trình đó, chúng ta có được hình hài Đồng bằng ngày hôm nay là bồi nhiều hơn lở. Trong quá trình các đập thủy điện xây dựng dần dần lên, thì sạt lở bắt đầu tăng lên và bồi bắt đầu giảm, đến 2005 đó là năm ngưỡng //sạt lở, nó cân bằng sạt lở bằng với bồi và từ đó 2005 chúng ta bắt đầu âm và càng ngày tổng âm này tăng tốc nhiều hơn do thiếu phù sa, thiếu cát. Vì vậy giải thích tại sao sạt lở ngày càng tăng lên. Thì sạt lở nó có rất nhiều nguyên nhân, có những nguyên nhân cụ thể của từng điểm, nhưng cái chung nhất của toàn Đồng bằng là sự thiếu vật chất mà nó xây dựng nên đồng bằng, đó là nguyên nhân to lớn nhất, bao trùm hết.”

*MC chương trình: Vâng thưa Phó giáo sư - Tiến sĩ Lê Anh Tuấn, với những điểm sạt lở đã và đang xảy ra, thì việc xác định nguyên nhân gây ra sạt lở có phải là yếu tố quan trọng đưa ra những giải pháp khắc phục sạt lở hay không ạ?

***Pb Ông Lê Anh Tuấn, Nguyên Phó Viện trưởng Viện nghiên cứu Biến đổi khí hậu Đồng bằng sông Cửu Long:** “Mỗi đoạn sạt lở hay điểm sạt lở nó có nhiều nguyên nhân khác nhau, chúng ta phải khảo sát những điểm đó để chúng ta tìm ra những nguyên nhân chính và những nguyên nhân nó hỗ trợ cho sự sạt lở nó mạnh mẽ hơn // sạt lở là nguy cơ rất đáng lo ngại bởi vì sạt lở chúng ta rất khó khắc phục. Một

đoạn sông bị sạt lở chúng ta chỉnh sửa lại rất là tốn kém nhưng hiệu quả rất là thấp, do đó chúng ta phải nghiên về biện pháp phòng ngừa sạt lở hơn là sạt lở rồi chúng ta khắc phục lại.”

*MC chương trình: Xin đặt câu hỏi với Thạc sĩ Nguyễn Hữu Thiện, ở Vĩnh Long cũng như nhiều địa phương khác dù đã được xây dựng một số tuyến kè sông kiên cố nhưng tại các điểm này hiện nay vẫn có nguy cơ tiếp tục bị sạt lở. Vậy theo Thạc sĩ thì có phải những diễn biến gần đây hiện đã vượt những dự báo cũng như những số liệu kỹ thuật mà chúng ta đã đưa ra khi triển khai thực hiện các công trình này?

***Pb Ông Nguyễn Hữu Thiện, Chuyên gia nghiên cứu độc lập về hệ sinh thái Đồng bằng sông Cửu Long:** *“Khi chúng ta làm đường nông thôn, chúng ta làm đường rất sát bờ sông. Chúng ta lại nạo vét chính lòng sông đó đem lên đắp đường thành ra trong những sông kênh rạch nhỏ bị 2 chuyện, một là bị sông lớn rút ra, hai là khi chúng ta làm đường nông thôn chúng ta làm cho lòng kênh nó sâu hơn, cho nên sạt lở bây giờ khắp nơi ở đồng bằng.”*

*MC chương trình: Vâng ạ, nhiều vụ sạt lở nghiêm trọng xảy ra liên tục tại ĐBSCL buộc chính quyền địa phương phải công bố tình trạng khẩn cấp. Điều đó cho thấy sạt lở ở khu vực này luôn trong tình trạng nguy hiểm và không còn xảy ra theo quy luật mà diễn biến rất bất thường. Thưa Tiến sĩ Văn Hữu Huệ, được biết tỉnh Vĩnh Long đã ban bố tình trạng khẩn cấp về sạt lở đối với một số khu vực. Vậy ông có thể cho quý thính được giả biết, mức độ sạt lở ra sao thì địa phương phải ban bố tình trạng khẩn cấp ạ?

***Pb Ông Văn Hữu Huệ - Phó Giám đốc Sở Nông nghiệp&PTNT tỉnh Vĩnh Long**

“Từ năm 2020 đến nay, cả tỉnh đã ban bố 23 trường hợp khẩn cấp, chiều dài hơn 12 cây số trên tổng số 644 khu vực xảy ra // Việc công bố tình trạng khẩn cấp mục tiêu nhằm khắc phục nhanh, đảm bảo an toàn người và tài sản của tổ chức và cá

nhân, không ảnh hưởng đến hoạt động của bà con và huy động các nguồn lực vào để hỗ trợ, huy động về con người, về phương tiện, vật chất, 4 tại chỗ để khắc phục nhanh tình trạng sạt lở, sớm ổn định đời sống người dân.”

*MC chương trình: Vâng xin cảm ơn TS Văn Hữu Huệ với những thông tin vừa rồi. Thưa quý vị và các bạn! Ngoài các nguyên nhân rõ ràng đã nêu, các chuyên gia còn cho rằng các vùng sông rạch bị nhiễm mặn cũng dễ gây sạt lở hơn do nước mặn xâm thực làm kết cấu đất bị ảnh hưởng. Đặc biệt là gần đây tác động của con người làm gia tăng xói lở như nạo vét kênh, rạch quá mức để đắp bờ bao, xây dựng nhà cửa, kè sông làm mất ổn định bờ sông, bờ kênh gây sạt lở,...lấn lòng sông, lòng kênh làm thay đổi dòng chảy gây sạt lở phía bờ đối diện.... Nhận định rõ những nguyên nhân, để làm cơ sở xây dựng kế hoạch, triển khai các giải pháp phù hợp để phòng chống đang được các địa phương trong vùng quan tâm. Một lần nữa, thay mặt những người thực hiện chương trình xin cảm ơn 3 vị diễn giả đã dành thời gian trao đổi, cung cấp và nêu rõ những nguyên nhân gây ra sạt lở bờ sông, kênh rạch. Cảm ơn quý thính giả đã quan tâm theo dõi cuộc trao đổi hôm nay!

***Nhạc xen:**

*PTV: Ngọc Loan: Thưa quý vị và các bạn! Các diễn giả vừa phân tích khá sâu sắc nguyên nhân tình trạng sạt lở ngày càng nhiều ở các tuyến sông ngòi, kênh rạch Đồng bằng Sông Cửu Long và đề xuất nhiều giải pháp khắc phục. Đó là những giải pháp từ quá trình nghiên cứu, đúc kết qua thực tế và mang tính lý luận cao. Trong phần còn lại của chuyên đề hôm nay, chúng tôi xin được giới thiệu một giải pháp hiệu quả trong phòng chống sạt lở qua một mô hình cụ thể mà theo đánh giá của nhiều người dân ở địa phương thì nó mang lại hiệu quả rất tích cực vừa phòng chống sạt lở, đảm bảo môi trường sinh thái lại ít tốn kém. Đó là mô hình kè sinh thái tại huyện Châu Thành A, tỉnh của tỉnh Hậu Giang.

*PTV: Tường Duy: Kè sinh thái, mô hình phòng chống sạt lở rất hiệu quả và thích ứng với địa thế vùng sông nước Đồng bằng sông Cửu Long. Đặc biệt, mô hình

không những tiết kiệm được chi phí đầu tư mà còn được sự hưởng ứng nhiệt tình của người dân địa phương. Tháng 5 năm 2022, mô hình ứng dụng giải pháp xanh hay còn gọi là “kè sinh thái” chống sạt lở bờ sông tại ấp 1B, thị trấn Một Ngàn, huyện Châu Thành A, tỉnh của tỉnh Hậu Giang được xây dựng trên 2 tiêu chí là chống xói mòn và tăng độ ổn định. Trong đó, việc chống xói mòn được thực hiện bằng lớp chắn sóng vải địa kỹ thuật, với chiều cao hơn mực nước sông lớn nhất 20cm, lớp chắn sóng tiếp theo là những hàng cây cà na, tràm, dừa và cây bần trong đó hai đối tượng chính là cây tràm và bần. Bởi cây tràm chịu được nước ngập và phèn; còn cây bần có bộ rễ rộng, khả năng chịu ngập tốt và tái sinh chồi mạnh nên cây bần giữ đất và chống sạt lở rất hiệu quả. Mô hình này đã phát huy hiệu quả trong việc bảo vệ bờ kênh, bảo vệ môi trường sinh thái. Ông Nguyễn Văn Hải, thị trấn Một Ngàn, huyện Châu Thành A, tỉnh Hậu Giang cho biết:

“Trước đây bờ kè này sạt lở, xe cộ đi không được. Đi lại khó khăn lắm. Từ khi có chủ trương nhà nước đưa xuống có bờ kè này giờ nhìn thấy xanh mát, sạch và đẹp nữa. Nông dân đây ai cũng phấn khởi hết trơn”.

Chị Khuông Mộng Đẹp - thị trấn Một Ngàn, huyện Châu Thành A, tỉnh Hậu Giang cũng chia sẻ:

“Được bờ kè này, nó không lở mé rồi giữ được cái lộ cho mình đi // rất là mừng, dân ở đây người ta mừng dữ lắm.”

Từ việc thí điểm xây dựng kè sinh thái đầu tiên tại ấp 1B, thị trấn Một Ngàn, huyện Châu Thành A, nay mô hình được nhân rộng tại huyện Phụng Hiệp và thành phố Ngã Bảy. Đặc biệt, từ những kết quả đánh giá những ưu điểm tích cực, mô hình kè sinh thái này đã được Ủy ban nhân dân tỉnh Hậu Giang thống nhất cho chủ trương thực hiện trên địa bàn toàn tỉnh... Chỉ tính riêng tại huyện Phụng Hiệp, từ năm 2021 đến nay, toàn huyện đã xây dựng hơn 50.000m² kè sinh thái, kinh phí hơn 5 tỷ đồng, phần lớn đều do người dân thực hiện. Không chỉ dùng đất để gia cố những điểm sạt lở và nguy cơ sạt lở, nhiều hộ gia đình đã trồng tràm, bần để giữ đất, còn tận dụng

phần kè trồng trồng thêm rau và dừa kết hợp trồng cây xanh làm hàng rào hai bên lề lộ. Qua đó, giá trị cây trồng mang lại cao gấp 2-3 lần so với chi phí đầu tư ban đầu, tạo thêm thu nhập ở nông thôn. Về lâu dài, sẽ tạo mặt bằng để gia cố mé kênh, thuận tiện trong việc nạo vét lòng kênh, vì trên thực tế hiện nay có nhiều tuyến kênh bị bồi lắng nhưng không có mặt bằng thi công nạo vét. Ông Trần Thanh Toàn, Chi cục trưởng Chi cục thủy lợi tỉnh Hậu Giang nói:

“Hằng năm chúng tôi thực hiện trên 100km kè sinh thái trên địa bàn tỉnh. Đến thời điểm này phải nói là kè sinh thái chống sạt lở rất là phù hợp trong địa bàn tỉnh Hậu Giang cũng như khu vực DBSCL vừa chống sạt lở vừa bảo vệ môi trường, bảo vệ sản xuất và sinh hoạt của người dân”.

Kè sinh thái chi phí thấp, dễ làm, là giải pháp bảo vệ công trình giao thông, thủy lợi mang lại lợi ích cả kinh tế và môi trường. So với làm kè bê tông kiên cố, chi phí thực hiện giải pháp kè này rất thấp. Đặc biệt, nhiều hộ dân cũng tự bỏ tiền làm kè, tạo vành đai xanh chống sạt lở với kỹ thuật làm kè cũng khá đơn giản, các hộ dân đều có thể tự làm. Đầu tiên là gia cố một lớp hàng rào cừ tràm, cây tre với biên độ khoảng 5 cây/m; cách bờ kênh từ 2-3m. Sau đó là tấm mê bô, lưới cước và vét đất dưới kênh đắp vào phía trong. Trồng cây tràm, bần tại nơi tạo lớp đất đắp, và trồng hàng cây có giá trị kinh tế như cà na, dừa ở bên trong. Sau khoảng 2-3 năm khi thu hoạch tràm cũng là lúc cây bần, cà na, dừa đã phát triển, đủ sức bảo vệ mái kênh và chống sạt lở tốt hơn. Ông Trần Thanh Toàn, Chi cục trưởng Chi cục thủy lợi tỉnh Hậu Giang thông tin thêm:

“Để mô hình này thực hiện có hiệu quả cần phải thực hiện theo nguyên tắc 4 đúng. Thứ nhất phải đúng kỹ thuật, thứ hai phải đúng thời điểm, thứ ba là phải đúng khu vực, đúng vùng và thứ tư là đúng đối tượng là người dân tham gia. Đặc biệt là vai trò của người dân rất là quan trọng trong việc thực hiện kè sinh thái, người dân hiểu được, họ tham gia mới hiệu quả, đồng thời họ bảo vệ kè sinh thái để kè phát triển chống sạt lở”.

Việc xây dựng kè sinh thái tại tỉnh Hậu Giang được xem là giải pháp hiệu quả, vừa tiết kiệm được chi phí, thân thiện với môi trường, lại giúp người dân có được nguồn thu nhập từ những loại cây trồng trên đất. Mô hình được đánh giá là giải pháp đúng, sáng tạo và phù hợp với địa hình ở khu vực đồng bằng sông Cửu Long. Đồng thời, góp phần thực hiện tốt những giải pháp thích ứng với biến đổi khí hậu theo tinh thần Nghị quyết số 120/NQ-CP của Chính phủ về phát triển bền vững đồng bằng sông Cửu Long thích ứng với biến đổi khí hậu.

*PTV: Ngọc Loan: Thưa quý vị, thưa các bạn! Có thể thấy, giải pháp chống sạt lở bằng kè bê tông kiên cố đang được áp dụng phổ biến tại các địa phương vùng ĐBSCL. Tuy nhiên, giải pháp này tốn khá nhiều kinh phí nên chỉ có thể thực hiện ở những nơi tập trung dân cư, đô thị, góp phần chỉnh trang đô thị; khó nhân rộng trên các tuyến sông, kênh vùng nông thôn. Vì vậy, người dân nông thôn thường chống sạt lở bằng vật liệu địa phương (kè sinh thái từ tràm, bần...) do kinh phí thấp, dễ thực hiện, huy động được sức dân, bảo vệ môi trường...Bên cạnh đó, để phát huy và nhân rộng các kết quả đạt được, các địa phương cần phát huy hơn nữa vai trò cộng đồng trong ứng dụng các giải pháp mới ứng phó sạt lở; xây dựng tiêu chí “con sông đẹp” đi đôi với “con đường đẹp” trong quá trình phát triển giao thông nông thôn. Bên cạnh đó, việc ứng dụng các giải pháp nêu trên cũng cần có sự cân nhắc sao cho phù hợp với nguyên tắc “4 đúng”: đúng vùng, đúng kỹ thuật, đúng lúc và đúng đối tượng.

*PTV: Tường Duy: Các chuyên gia đã khẳng định, cái chung nhất của toàn Đồng bằng sông Cửu Long là sự thiếu vật chất mà nó xây dựng nên đồng bằng, đó là nguyên nhân to lớn nhất, bao trùm gây ra sạt lở. Vậy nên, với cách tiếp cận tổng thể, toàn diện mang tính chiến lược dài hạn trong nghiên cứu thiên tai, các chuyên gia cũng cho rằng cần nghiên cứu theo cách tiếp cận từ khái quát đến chi tiết, từ quy mô quốc gia, đến vùng miền, cấp huyện, khu dân cư, công trình với các cách tiếp cận, hệ phương pháp và mục tiêu khác nhau tương ứng với từng quy mô. Tăng cường vai trò phối hợp của các bộ, ngành, địa phương. Theo đó, bên cạnh việc xây dựng kè sinh

thái - giải pháp hữu hiệu để giữ cho đất đai ven sông giảm bớt tình trạng bị "xâm thực" của dòng chảy ngày càng "hung dữ" trên những dòng sông, dòng kênh - thì trong cách tiếp cận đa chiều, tổng thể các địa phương cũng cần quan tâm đến việc quản lý chặt chẽ việc khai thác cát sông và nghiên cứu tìm kiếm những vật liệu thay thế cát. Đó mới chính là giải pháp có tính chiến lược, đồng bộ và lâu dài để giảm bớt nỗi lo sạt lở ở Đồng bằng. Đến đây, chuyên đề Vấn đề hôm nay của Đài Phát thanh Vĩnh Long xin được tạm dừng, hẹn gặp lại trong chương trình kỳ sau. Thân ái chào tạm biệt!

Thực hiện: Lê Hải – Thúy Hằng – Ngọc Loan – Tường Duy – Yến Nhi